

sid" — ütles tema — „pealsiimad föik, förgemad ja mas-
dalamaid — Jumala templid ja püha waimu koolid olema,
aga ei mite kõrtesibade sarnased paigad, kus tühja ilmliku
õpetust, wana jutusi ja regewärdsi sarnatsid lugust lastele
õpetataksie, ja nõnda nende noored südame pööldi umbrohuga
täidetaksie, et hiljemine parema seimmele idanemise maad enam
ei leita.“ — Viljelalt rääkis tema, mis ta rahva juust kuul-
nud, ebs ta kül ise veel seda ei jõuda uskuda, enne kui oma
filmaga näha saab, et koolmeistril tahtmine olla ühte uut
kooliraamatut laste käte lugeda anda, kus sees föikiugust
tühja ilmliku tarbust, ja tükalt kaa Kalevi poea lauludest
seista. „Siin peab — lõpetas Mihkel jutu — unest ärka-
ma ja wahelole astuma, telle käte fogukonna valitus on an-
tud, sest et meie muidu kui Soodoma ja Gomora rahwas
hukatusesse lähäätsime.“ — Peeter kuulas väikselt tema jutu
ja lubas wiimaks ligemal pühapäeva öhtul koolmeistri ja
fogukonna wohimched oma juure lutsuda, valus Mihlli kaa-
senna tulla, kus osjalugu pidi järel kuulatud ja lõrrale se-
tud saama. Pöllupay pidi sellega eesteks lepima, siiski näi-
tas nende täname labkumine natuse kõlmem kui muidu, sest
mehed — ebs nemad kül selle mõtele sõna ei annud — pidi-
wad teine teisest tunnistama: seda ei oleks ma tema si mite
uskunud. Mihkel pani imelk, et fogukonna wanem tema
täsket kaebust ferge õla peale töötanud, Peeter mõtles jälle
omas südames: nii lühikest oudu ei oleks ma jal oma lan-
gult otsiinud.

Kui määratud pühapäawa öhtul lutsutud ja valutud
wõõrad föik Tammel foos olivid, nimetas wallawanem lü-
hidelt, mis osja pärast tema neid täna lasknud seie lutsuda,
ja ütles kis koolmeistriile: „Teie üle, armas koolmeister, on
minu ete kaebamist toodud, et teie koolis lastele mõnda õpe-
tate, mis ei wanadele, veel wähem lastele fölbab, maid
wiimastel südamed ja hinged riikub.“ Koolmeister valus
ligemalt seletust, mispeale Pöllupay nüüd föik jälle pidi
räätima, mis ta mõne pääwa eest Peetrile kaebanud; lõpe-
tates lisas ta veel juure, et koolis mund raamatud ei tohi-
ta laste käte lugeda anda kui latefõimus, lauluraamat ja

pübliliugemised. Et siige rasiem tūf, mis Pöllupay temale
juuks arwanud, wana jutudes seisib sellepärast alustas kool-
meister oma wabandamist nõnda: „Kõdigel rahva sugudel,
nii saugelt meie neid wanemist aegabest sunui meie pääwine
tundma saime, on nende endised mälestused, mis saugele
wanema oea piirteni ulatawad ja les teab kui mitme põlwe
wältsel juba juust subu päriti, enne kui neid hiljemine
hakati üleslirjutama. Igal rahval oli üksford tema lyses-
põlw, mis mõnel pifem, teisel lühem välitas. Mida pifem-
male aeg läks, enne kui rahwas oma mälestusi kirja hakas
panema, seda wähem tohime meie loota, et eiswanemate
juust tulnud mälestused muutmata jäivad. Mõni tüt algmis-
fest jutust katus tulnde, teised järgud astusid nende ase-
mele, nõnda et mõne saea aasta pärast enam ferge ei olnud
wahet teha: mis siin alguse töö ebs mis lisatük mõida olla.
Meie Eestirahva wanust wöhime kirja tunnistuste jälgidel
umbarmates rohkem tuhat aastaseks tunnistada, kus aea-
raamatude üleslirjutamised töölikult mõnda nendest nimeta-
wad, mis siin ja seal warem meie rahvasse ebs wõhils puu-
tuda, seisab udu sompus. Siiski tohime meie oma rahva
wanust palju förgemoks lugeda, nõnda et ebs juba 1000
aastat warem kui nimetatud kirjatunnistused ulatawad Soome
ja Eestirahva eiswanemad Asia ilmajaus elanud, enne kui
nemad seal perefa rahva passiuse pärast wâijarändosid ja Rau-
kafuse mägede suudu teed Euroopa wõisswad. Olgu nende
wâijarändamise oega kuda tahes, misule meie jal ebs sel-
get oisust ei jao, siiski tohime meie arwamise viisil nii palju
kindlaks panna: et nende wanemad mälestused, mis enne-
muiste jutudes elawad, pea aegu sinna piirteni wõimad ulo-
tada, kus suguvanemate kättid seidonud ja nende lapje põlw
mõõda läinud. Kõigest ennenuistesest jutu sõnumistest, selle
riismed meie pääwini ulatawad, tehils Kalevipoega mäled-
tus föige wanem olla. Kui palju tema sees tõi, ebs kui
palju selget luulemise sünnitust? les seda wõib ütelsda. Kas
fusfil ühest nii märatuma wägerast webest, fellest ennenuiss-
tene jut meile suulutab, pifemat eedmärki maatimos leitud:
sedá ei ole tänapääwani veel sedagi mõinud tõeks teha. Siiski